

Poesia
Pere Ballart

Roses en el glaç

L'escena és fàcilment imaginable: un matí gèlid, un hivern de la dècada dels trenta, al davant d'una qualsevol de les moltes presons de Leningrad, plenes a vessar de presumptes enemics del règim. A l'espectacular corrua de centenars de dones que esperen poder visitar algun familiar, una dona "amb els llavis morats de fred" reconeix la cara de la que la precedeix. I de cop li pregunta si no pot, ella que fa versos, descriure un dia tot allò. La interpellada, lacònica i segura, respon simplement: "Puc".

L'anècdota, que la mateixa Anna Akhmàtova va relatar al prefaci del seu *Rèquiem* (l'impressionant poema sobre el captiveri del seu fill) il·lustra per si sola el valor de testimoni col·lectiu que bona part de la seva poesia estava destinada a tenir. Una poesia que, al costat de la d'Osip Mandelstam i Marina Tsvetàieva, cal veure com un cim de la perfecció lírica en llengua russa i, alhora, com l'emblema d'una veu independent i traspasada de consciència històrica.

En aquest sentit, l'aparició en català, per primer cop, de la *Poesia completa*

de l'autora d'Odessa, en una solvent traducció de Jaume Creus, que ha pogut comptar amb l'assessorament de Xènia Dyakonova, és tot un esdeveniment. No és que Akhmàtova no vagi tenir fortuna en el nostre idioma: les excel·lents versions que Maria Mercè Marçal i Monika Zgustova en van fer vint anys enrere continuen sent de referència, però la tria resultava aleshores inevitablement molt curta.

Compila tots els llibres

L'edició de Creus, generosa en aclariments i notes, compila tots els llibres de l'autora des de l'inicial *Vespre* (1912) fins als darrers poemes escrits poc abans de morir, l'any 1966, amb la inclusió de copiós material espars i un lloc eminent dedicat, naturalment, al magne *Poema sense heroi* (1940-1962), que sens dubte es pot reconèixer com el projecte poètic més complex i ambiciós d'Akhmàtova: un tríptic intimista i convuls, èpic i dramàtic per moments, que com en una visió onírica revela el destí d'una Rússia tràgicament oprimida entre el combat contra el nazisme -com la *Setena simfonia* de Xostakòvich, aquest és un poema començat a escriure

Retrat d'Akhmàtova pintat per Natan Altman el 1914

sota el foc del setge, a Leningrad - i les depuracions i el trist camí de l'exili siberià.

Poeta, malgrat ella mateixa, del dolor i de la injustícia, Akhmàtova també va ser, però, al marge de la circumstància històrica i política que va marcar la seva vida, l'autora d'una extraordinària lírica amorosa. Capdavantera de l'acmeisme -aquell moviment que volia esvaïr les vaguetats nebuloses de la poesia simbolista- i a la vegada admira-

dora del rigorós classicisme de Puixkin, ja des dels seus primers poemes exhibeix una rara aptitud per al dibuix subtil de reaccions emotives. Com per exemple en la *Cançó de l'última trobada*, una peça que fascinava Tsvetàieva i en la qual la dona que hi parla, enfrontada a una ruptura sentimental, ens revela sense dir-ho tot el seu empegueïment i confusió: "El pit, sense remei, se'm congelava, / lleugers eren,

Poesia completa

Anna Akhmàtova
Traducció: Jaume Creus
Edicions de 1984
Barcelona, 2009
Preu: 26 euros
Pàgines: 560

poemes, com diu un vers de *Bandada blanca*, siguin com fogueres o com roses que floreixen a la neu.

Incòmoda al règim

Era, decididament, massa incòmoda per a un país privat de llibertat: casada i divorciada dos cops, amant de diversos artistes, musa de Modigliani (que en va fer diversos retrats, un dels quals el que il·lustra la coberta d'aquesta edició) i amiga d'Isaiah Berlin, només faltava que fos una creadora d'un innegable talent, que posava però només al servei de l'anàlisi del sentiment personal i de la denúncia dels absurds del seu temps. "Mig verge, mig puta": són els termes de l'expeditiva valoració que l'aparell estatal va dedicar a una dona que va conèixer la deportació i el confinament, i que va haver de veure com el seu primer marit era executat, el segon empresonat i el seu fill enviat al Gulag de Sibèria.

Era Anna Andréievna Gorenko, una poeta excepcional que mai no es va enganyar sobre la seva sort, com diuen els seus versos: "Jo vaig amb la desgràcia al darrere, / i per cap recta o corba línia, / i vaig passant sense on ni quan, / igual que un tren pendent avall".*

Poesia Olga Xirinacs

El príncep mudat

Israel Clarà
Òmicron
Badalona, 2010
Preu: 14 euros
Pàgines: 88

Els palaus retrobats

Ja fa temps que vaig escriure en aquest mateix diari que la biblioteca d'obra pròpia d'Israel Clarà (Badalona, 1975) formava un corpus considerable. Al dia d'avui la seva producció editorial, oberta a escriptors de gèneres diversos i creadora de dos premis literaris, es pot igualar, en poesia, a les millors col·leccions existents i, potser, superar-les en qualitat.

El príncep mudat, amb pròleg amical de Vicenç Llorca, és un dels últims llibres de poemes d'Israel Clarà, i dels més notables per la seva profunditat, anàlisi i unitat temàtica en les seqüències del temps. No és

un atavisme recordar la infantesa, com ha volgut significar algun poeta: és, al contrari, una rica exploració d'universos ja existents, però amb el nou i avançat material de la perspectiva de vida. Lluny de ser una regressió, *El príncep mudat* és la comprensió necessària dels estrats que ens fan tal com som. Que han fet el poeta com ha arribat a ser.

Territoris del príncep infant

Amb lúcida mirada, l'autor emprèn el viatge per visitar els territoris d'on va ser príncep infant. Lluny d'embranchar-se en paraules en què l'abstracció podria refredar l'atenció

del lector atent, Israel Clarà ha aconseguit crear l'àmbit de la calidesa real, compartida, en què tots ens retrobem quan comprenem, de grans, que: "[...] el desig / de no créixer en el dia en què fer anys / no és envellir, sinó sentir tendresa / per les coses que vénen i se'n van [...]". La llarga experiència d'Israel Clarà, l'acurada selecció del seu catàleg, i la seva pròpia exigència el situen, avui, entre els notables, això sí, aureolat per l'incomprensible silenci crític i periodístic propi de la dictadura cultural en què ens movem.

De petits tots hem estat prínceps i, de grans, els reiets que portem

dins del cos. Som fets així. *El príncep mudat* s'abilla molt més que per a un moment puntual: "[...] Fins i tot en el trànsit de les hores, / en la foscor que precedeix el dia, / el nen es veu feliç en el mirall, / mudat per a la festa de la vida". Ell encara no ho sap, però haurà d'afrontar la realitat dura. I per això: "[...] era així com ens fèiem grans de sobte, / l'àvia envellint a la vora d'un príncep / i el nen alimentant coloms reials".

Llibre del tot recomanable, madur, sensible, agraït, d'un dels poetes que més han treballat per engrandir el seu país interior i l'extensa pàtria de la cultura de tots.*